

Departament Wychowania i Promocji Obronności

265

DECYZJA Nr 436/MON MINISTRA OBRONY NARODOWEJ

z dnia 21 grudnia 2009 r.

w sprawie metodyki szkolenia żołnierzy z przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa”

Na podstawie § 1 pkt 7 lit. c-e oraz § 2 pkt 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 lipca 1996 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Obrony Narodowej (Dz. U. Nr 94, poz. 426), w celu określenia zasad organizacyjnych, treści, form i metod szkolenia żołnierzy w ramach przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa”, ustala się, co następuje:

1. Wprowadza się do użytku służbowego metodykę szkolenia żołnierzy z przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa”, stanowiącą załącznik do decyzji.

2. W jednostkach i komórkach organizacyjnych resortu obrony narodowej szkolenie, o którym mowa w pkt 1, prowadzi się odpowiednio:

- 1) w pododdziałach, zgodnie z programami szkolenia w dziale: Podstawy Wychowania Obywatelskiego i Wojskowego w ramach przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa”;
- 2) w ramach szkolenia uzupełniającego kadry zawodowej, jako przedmiot „Kształcenie obywatelskie”;
- 3) w uczelniach i szkołach wojskowych oraz w centrach i ośrodkach szkolenia, w ramach programów kształcenia dla żołnierzy służby kandydackiej i przygotowawczej.

3. Udział w szkoleniu, o którym mowa w pkt 1, jest służbową powinnością każdego żołnierza.

4. Za szkolenie w ramach przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa” jest odpowiedzialny dowódca (dyrektor, szef, komendant) jednostki wojskowej, zwany dalej „dowódcą jednostki wojskowej”.

5. Dowódca jednostki wojskowej wyznacza organizatora szkolenia, o którym mowa w pkt 1, oraz zatwierdza program tego szkolenia.

6. Traci moc decyzja Nr 2/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 stycznia 2008 r. w sprawie metodyki kształcenia obywatelskiego żołnierzy w czynnej służbie wojskowej (Dz. Urz. MON Nr 1, poz. 4).

7. Decyzja wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2010 r.

Minister Obrony Narodowej: *B. Klich*

Załącznik do decyzji Nr 436/MON
Ministra Obrony Narodowej
z dnia 21 grudnia 2009 r. (poz. 265)

METODYKA SZKOLENIA ŻOŁNIERZY Z PRZEDMIOTÓW „KSZTAŁCENIE OBYWATELSKIE” ORAZ „PROFILAKTYKA I DYSCYPLINA WOJSKOWA”

Wstęp

Zgodnie z Doktryną Szkolenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej DD/7 (sygn. szkol. 808/2006) działalność wychowawcza w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej obejmuje między innymi edukację obywatelską, profilaktykę wychowawczą i kształtowanie dyscypliny wojskowej, które są realizowane w ramach przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa”, zwanych dalej szkoleniem.

Powyższe przedmioty obejmują przede wszystkim wiedzę o funkcjonowaniu państwa i jego instytucjach, polityce zagranicznej, wewnętrznej, społecznej, gospodarczej i obronnej, systemie prawnym, prawach i obowiązkach obywateli oraz żołnierzy, zasadach i sposobach ponoszenia odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej przez żołnierzy, a także zasadach wyróżniania żołnierzy, pododdziałów, oddziałów i instytucji wojskowych, jak również przeciwdziałaniu uzależnieniom oraz patologiom społecznym w środowisku wojskowym.

Rozdział 1

Zasadnicze cele realizacji przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa”

1. Zasadniczymi celami realizacji przedmiotu „Kształcenie obywatelskie” są:

- 1) ugruntowanie świadomości obronnej;
- 2) zrozumienie polskiej racji stanu i interesów narodowych;
- 3) pełna akceptacja gotowości do ponoszenia ofiar i dobrowolnych ograniczeń dla ochrony i obrony najwyższych wartości — niepodległości, suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz wolności i praw obywatelskich;
- 4) ukształtowanie pozytywnych postaw współdziałania sojuszniczego.

2. Zasadniczymi celami realizacji przedmiotu „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa” są:

- 1) kształtowanie wśród żołnierzy wysokiego morale, postaw zaangażowania w służbie oraz karności i zdyscyplinowania;
- 2) zapobieganie w środowisku wojskowym patologiom społecznym;

- 3) kształtowanie świadomości prawnej żołnierzy, zwłaszcza dotyczącej zasad i sposobu ponoszenia odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej oraz uprawnień z tym związanych, a także udzielania wyróżnień jako czynnika motywującego do służby wojskowej żołnierzy.

Rozdział 2

Zasady organizacyjne szkolenia z przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa”

1. Dowódca jednostki wojskowej wyznacza w rozkazie organizatora oraz prowadzących zajęcia z przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa” i zatwierdza program szkolenia z tych przedmiotów.

2. Prowadzących zajęcia wyznacza się spośród żołnierzy zawodowych, w tym zwłaszcza: oficerów wychowawczych, kierowniczej kadry jednostki wojskowej, dowódców pododdziałów (od szczebla plutonu wzwyż), podoficerów oraz pracowników wojska (posiadających odpowiednie przygotowanie merytoryczne i dydaktyczne, między innymi ukończone studia z zakresu pedagogiki, politologii, historii, prawa itp.). W przypadku, gdy dowódcą plutonu jest podoficer, który nie posiada wymaganego przygotowania do prowadzenia zajęć — dowódca jednostki wojskowej wyznacza innego żołnierza zawodowego, spełniającego niezbędne wymogi formalne.

3. Wyznaczony przez dowódcę jednostki wojskowej organizator zajęć opracowuje program ich realizacji oraz plan instruktaży dla prowadzących zajęcia i przedstawia dowódcy do zatwierdzenia.

4. Program realizacji zajęć programowych oraz uzupełniających (z podziałem na poszczególne grupy szkoleniowe) powinien zawierać zasadnicze cele, formy i metody prowadzenia zajęć, liczbę godzin oraz tematykę.

5. Zajęcia ewidencjonuje się w dzienniku szkolenia prowadzonym odpowiednio w pododdziałach oraz dla danego korpusu kadry zawodowej (temat zajęć, czas trwania, frekwencja oraz adnotacje osoby prowadzącej).

6. W uzasadnionych wypadkach dopuszcza się łączenie zajęć z przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa”, a także realizację form pozaaudytoryjnych.

7. Zagadnienia z zakresu międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych (międzynarodowego prawa wojennego, międzynarodowego prawa humanitarnego) i praw człowieka powinny być omawiane, w miarę możliwości, przez doradców prawnych, osoby z wykształceniem prawniczym lub żołnierzy, którzy ukończyli kurs z międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych.

8. Do prowadzenia zajęć z problematyki prawa karnego zaleca się zapraszanie przedstawicieli organów ochrony prawnej: Żandarmerii Wojskowej, prokuratury, sądownictwa i Policji. Do prowadzenia innych zajęć można zapraszać (w miarę możliwości) osoby będące specjalistami w danej problematyce, zarówno ze środowiska wojskowego, jak i cywilnego. Honoraria dla prelegentów wypłaca się ze środków finansowych jednostki wojskowej, przewidzianych na zadania zlecone.

9. Podstawową formą szkolenia żołnierzy w ramach realizacji przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa” jest ich udział w zajęciach, które prowadzi się:

- 1) w pododdziałach zawodowych oraz w pododdziałach realizujących szkolenie podstawowe i specjalistyczne w centrach i ośrodkach szkolenia, zgodnie z programami szkolenia w dziale: Podstawy Wychowania Obywatelskiego i Wojskowego w ramach przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa”, w wymiarze określonym w załączniku Nr 1, przy czym w przedmiocie „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa” obowiązkowo przeprowadza się ocenę dyscypliny pododdziału — w wymiarze 1 godziny w miesiącu;
- 2) w ramach szkolenia uzupełniającego kadry zawodowej, jako przedmiot „Kształcenie obywatelskie”, w wymiarze:
  - a) oficerowie — 8 godzin w roku (2 godziny w kwartale);
  - b) podoficerowie — 20 godzin w roku (2 godziny w miesiącu, z wyjątkiem lipca i sierpnia);
  - c) szeregowi zawodowi — 20 godzin w roku (2 godziny w miesiącu, z wyjątkiem lipca i sierpnia).

10. W zajęciach realizowanych w ramach szkolenia uzupełniającego kadry, żołnierze uczestniczą zgodnie z przynależnością do korpusu kadry zawodowej (grupa szkoleniowa oficerów oraz połączona grupa szkoleniowa podoficerów i szeregowych zawodowych), pełniących służbę wojskową poza pododdziałem.

11. W trakcie realizacji misji poza granicami państwa, ze względu na specyfikę i charakter realizowanych zadań, zajęcia z przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa” realizuje się zgodnie z potrzebami dowódców Polskich Kontyngentów Wojskowych, jednak nie mniej niż jedną godzinę w miesiącu z każdego z przedmiotów.

12. Ze względu na potrzeby i specyfikę szkolenia w rodzajach sił zbrojnych, rodzaju wojsk lub służby dopuszcza się realizowanie zajęć w wymiarze innym niż określony w załączniku Nr 1, a także łączenie grup w pododdziałach oraz szkoleniu uzupełniającym dla oficerów i podoficerów.

13. Łączenie grup dopuszcza się także w przypadku, jeżeli w jednostce wojskowej pełni służbę mniej niż 10 przedstawicieli danego korpusu kadry zawodowej.

14. Żołnierze pełniący służbę kandydacką i przygotowawczą realizują tematykę z zakresu wiedzy obywatelskiej oraz profilaktyki dyscypliny wojskowej zgodnie z programami uczelni, szkół wojskowych i centrów szkolenia.

15. Żołnierze Narodowych Sił Rezerwowych odbywający ćwiczenia wojskowe realizują zajęcia z „Kształcenia obywatelskiego” oraz „Profilaktyki i dyscypliny wojskowej”, zgodnie z programami szkolenia w danej jednostce wojskowej. Tematykę zajęć należy ukierunkować na zapoznanie tych żołnierzy z historią i tradycjami jednostki wojskowej, w której odbywają ćwiczenia wojskowe, a także problematyką ponoszenia odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej żołnierzy.

16. Żołnierzy pełniących okresową służbę wojskową włącza się do grup szkoleniowych w pododdziałach oraz w ramach szkolenia uzupełniającego — zgodnie z przynależnością do korpusu kadry zawodowej.

Rozdział 3

Działalność szkoleniowo-metodyczna

1. Żołnierzy wyznaczonych do prowadzenia zajęć należy objąć systematyczną pomocą szkoleniowo-metodyczną. Celem tej pomocy jest wzbogacanie ich wiedzy, rozwijanie umiejętności metodycznych, a także wymiana i upowszechnianie doświadczeń.

2. Podstawowymi formami działalności szkoleniowo-metodycznej w tym zakresie są:

- 1) narady szkoleniowo-metodyczne;
- 2) instruktaże do zajęć;
- 3) samokształcenie metodyczne.

3. Narady szkoleniowo-metodyczne służące wymianie doświadczeń i wniosków oraz wzbogacaniu wiedzy i doskonaleniu umiejętności dydaktycznych prowadzących zajęcia powinny być organizowane raz w roku przez:

- 1) Departament Wychowania i Promocji Obronności — dla szefów oddziałów (wydziałów) wychowawczych i oficerów odpowiedzialnych za realizację szkolenia w rodzajach Sił Zbrojnych, Dowództwie Operacyjnym Sił Zbrojnych, Inspektoracie Wsparcia Sił Zbrojnych, Dowództwie Garnizonu Warszawa, Komendzie Głównej Żandarmerii Wojskowej, dla szefów wydziałów wychowawczych uczelni wojskowych, dla organizatorów szkolenia w komórkach organizacyjnych Ministerstwa Obrony Narodowej oraz w instytucjach cywilnych, w których pełnią służbę żołnierze zawodowi;
- 2) dowódców rodzajów Sił Zbrojnych, Szefa Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych, Dowódcę Garnizonu Warszawa i Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej — dla szefów wydziałów wychowawczych korpusów, okręgów wojskowych i związków taktycznych (równorzędnych), szefów sekcji wychowawczych jednostek wojskowych bezpośredniego podporządkowania, centrów i ośrodków szkolenia w rodzajach sił zbrojnych, oddziałów Żandarmerii Wojskowej;
- 3) dowódców związków taktycznych (równorzędnych) — dla szefów sekcji wychowawczych, oficerów wychowawczych oraz prowadzących zajęcia wyznaczonych rozkazem dowódcy do prowadzenia szkolenia.

4. Instruktaże są formą przygotowania prowadzących zajęcia do ich przeprowadzenia. Organizuje je dowódca jednostki wojskowej w wymiarze 2 godzin — raz na kwartał. Instruktaże prowadzą organizatorzy szkolenia, którzy mają obowiązek prowadzenia dziennika przeprowadzonych instruktaży do zajęć.

5. Samokształcenie metodyczne jest indywidualną pracą z wykorzystaniem materiałów szkoleniowych z zakresu edukacji obywatelskiej oraz profilaktyki i dyscypliny wojskowej. Jego głównym celem jest aktualizacja, pogłębienie i rozszerzenie wiedzy oraz doskonalenie umiejętności szkoleniowo-metodycznych prowadzących zajęcia.

6. Indywidualnej pomocy prowadzącym zajęcia udzielają oficerowie wychowawczy i inne osoby uczestniczące w naradach szkoleniowo-metodycznych, a także wyspecjalizowane komórki wewnętrzne i dydaktyczne Wojskowego Centrum Edukacji Obywatelskiej oraz szkolnictwa wojskowego.

Rozdział 4

Tematyka zajęć

1. Departament Wychowania i Promocji Obronności opracowuje i rozsyła do dowódców rodzajów Sił Zbrojnych, Dowódcy Operacyjnego Sił Zbrojnych, Szefa Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych, Dowódcy Garnizonu Warszawa, Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej, uczelni wojskowych, centrów szkolenia oraz komórek organizacyjnych Ministerstwa Obrony Narodowej — wykazy obligatoryjnych tematów realizowanych w ramach przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa” dla programów szkolenia:

- 1) pododdziałów zawodowych — raz na trzy lata;
- 2) uzupełniającego kadry zawodowej — raz w roku.

2. Tematykę zajęć aktualizuje się stosownie do ustaleń dokumentów dyrektywnych do działalności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej na kolejne lata oraz wniosków wynikających z doświadczeń szkoleniowych i wychowawczych — raz w roku do dnia 30 września.

3. W procesie planowania zajęć dopuszczalne jest także realizowanie własnych tematów, uwzględniających specyfikę jednostki (instytucji) wojskowej, związku taktycznego i rodzaju sił zbrojnych.

Rozdział 5

Ocena wyników zajęć z przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa”

1. Dowódcy jednostek wojskowych oceniają efektywność szkolenia poprzez kontrolę poziomu zdobytej wiedzy przez żołnierzy, systematyczności zajęć, frekwencji oraz stanu wykorzystania bazy dydaktycznej jednostki wojskowej (m.in. sale tradycji, biblioteki oświatowe, literaturę przedmiotu, poradniki, itp.).

2. Prowadzący zajęcia z przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa” mają obowiązek prowadzenia dokumentacji szkoleniowej w postaci konspektów do zajęć, które zatwierdza ich przełożony.

3. W trakcie inspekcji, kontroli kompleksowych oraz kontroli problemowych efekty realizacji zajęć ocenia się zgodnie z „Programem oceny jednostek re-sortu obrony narodowej — część I dział III, przedmioty: *Dyscyplina wojskowa* oraz *Działalność wychowawcza i rozwiązywanie społecznych problemów służby*.”

4. Departament Wychowania i Promocji Obronności, jako właściwy w zakresie nadzorowania, programowania, koordynowania zajęć, opracowuje w cyklu rocznym materiał analityczno-oceniający ich efektywność w Siłach Zbrojnych RP i przedstawia Ministrowi Obrony Narodowej za pośrednictwem Sekretarza Stanu do Spraw Społecznych i Profesjonalizacji.

5. Dowódcy rodzajów Sił Zbrojnych, Dowódca Operacyjny Sił Zbrojnych, Szef Inspektoratu Wsparcia

Sił Zbrojnych, Dowódca Garnizonu Warszawa, Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej, komendanci uczelni wojskowych dokonują oceny efektywności i realizacji przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa” za rok ubiegły i przesyłają sprawozdanie do Departamentu Wychowania i Promocji Obronności (według zagadnień zawartych w załączniku Nr 2) w terminie do 15 lutego.

Załączniki do metodyki szkolenia żołnierzy z przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa”

Załącznik Nr 1

**PODZIAŁ NA PRZEDMIOTY I ROZLICZENIE GODZINOWE
ZAJĘĆ PROGRAMOWYCH W PODODDZIAŁACH ZAWODOWYCH**

Dział szkolenia	Przedmiot	Liczba godzin					Razem
		Szkol. Podst. 3 mc.	Szkol. Specjal. 2-6 mc.	Cykl szkolenia - 3 lata			
				I rok	Urok	III rok	
PODSTAWY WYCHOWANIA OBYWATELSKIEGO I WOJSKOWEGO	Kształcenie obywatelskie	14	4-12	22	22	22	84-92
	Profilaktyka i dyscyplina wojskowa	12	6-18	33	33	33	117-129
Razem		26	10-30	55	55	55	201-221

Załącznik Nr 2

.....
(nazwa jednostki wojskowej)

**OCENA EFEKTYWNOŚCI REALIZACJI PRZEDMIOTÓW
„KSZTAŁCENIE OBYWATELSKIE” ORAZ „PROFILAKTYKA I DISCYPLINA WOJSKOWA”**

1. Liczba grup szkoleniowych w pododdziałach zawodowych.
2. W korpusach kadry zawodowej poza pododdziałami:
  - a) oficerów,
  - b) podoficerów zawodowych,
  - c) grup łączonych.
3. Liczba prowadzących zajęcia, w tym:
  - 1) dowódców pododdziałów;
  - 2) kadry korpusu wychowawczego;
  - 3) psychologów wojskowych i innych osób zatrudnionych w strukturach wychowawczych;
  - 4) pozostałych oficerów, w tym kierowniczej kadry jednostki wojskowej;
  - 5) podoficerów zawodowych.
4. Ocena frekwencji podczas zajęć z przedmiotu:
  - 1) „Kształcenie obywatelskie”;
  - 2) „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa”.

5. Oceny uzyskane za realizację kształcenia obywatelskiego otrzymane w czasie inspekcji oraz kontroli kompleksowych i problemowych.

6. Opisowa ocena poziomu wiedzy ustalona przez prowadzących zajęcia z przedmiotu „Kształcenie obywatelskie”.

7. Oceny uzyskane w czasie:

- 1) inspekcji oraz kontroli kompleksowych i problemowych ze sprawdzianów z problematyki dotyczącej dyscypliny żołnierzy w pododdziałach oraz w poszczególnych korpusach kadry zawodowej, w tym wśród przełożonych i rzeczników dyscyplinarnych;
- 2) sprawdzianu poziomu wiedzy (testu) z przepisów dotyczących dyscypliny wojskowej realizowanego w jednostce wojskowej.

8. Suma środków finansowych przeznaczonych na zakup literatury, materiałów i usług dotyczących szkolenia.

9. Rodzaje pozaaudytoryjnych form zajęć.

10. Działalność szkoleniowo-metodyczna realizowana z prowadzącymi zajęcia:

- 1) liczba przeprowadzonych porad szkoleniowo-metodycznych, ich tematyka oraz liczba uczestników;
- 2) realizacja instruktaży dla prowadzących zajęcia.

11. Efekty i wnioski wynikające z realizacji zajęć.

12. Propozycje w zakresie organizacji i tematyki zajęć.

.....
(dowódca jednostki wojskowej)